การพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

Farmers Development according to the Sufficiency Economy Philosophy of the Kamphaeng Phet Land Reform Office in Thung Khok Wua Land Reform Area, Nakhon Chum Sub-district, Mueang District, Kamphaeng Phet Province

พระประพันธ์ พลวุฑฺโฒ[1] และสมคิด พุ่มทุเรียน[2]
Praphan Balavuddho and Somkid Phumturian

Received: December 26, 2019
Revised: February 9, 2020
Accepted: February 9, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว และ 2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกร โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative

[1] วัดทุ่งเศรษฐี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร; Wat Thung Setthi, Kamphaeng Phet Provincial Office of Buddhism

[2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus

Corresponding author, e-mail: palapraphan19@gmail.com Tel. 091-0789945

Research) สำรวจกลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยภาพรวมความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านความพอประมาณกับด้านการจัดที่ดิน มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด (X1, Y1 = 0.64) และด้านการจัดที่ดินกับด้านการมีภูมิคุ้มกัน (X3, Y1 = 0.61) และมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันกับด้านการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (X3, Y4 = 0.13)

2. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านการจัดที่ดิน คือ เกษตรกรต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่ดินในการเพาะปลูก และมีแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร ด้านการสร้างมูลค่าที่ทำกิน คือ เกษตรกรต้องมีการเพาะปลูกพืชหมุนเวียน และปลูกพืชผักไว้ เพื่อบริโภคในครัวเรือนในพื้นที่ดินของตนเอง ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร คือ เกษตรกรต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้ และการวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิต ด้านการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ เกษตรกรต้องมีสิทธิ์ในพื้นที่ดินเพื่อทำการเกษตร และให้ตกทอดไปสู่บุตรหลาน

คำสำคัญ: การพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This academic objective 1. to study the relationship between sufficiency economy philosophy and farmers development. And 2. to propose guidelines for farmers development in accordance with the sufficiency economy philosophy of the Kamphaeng Phet Land Reform Office in Land Reform Zone, Nakhon Chum Sub-district, Mueang district, Kamphaeng Phet Province. This study was a mixed

methodology, for the quantitative method, data were collected utilizing a survey from a group of farmers in the Thung Khok Wua land reform zone by questionnaires for 400 farmers. Data were analyzed by using software package. Data was analyzed using computer program for social science research. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation (S.D.), and Pearson Product Moment Correlation. For the qualitative research, in- depth interviews were conducted with 17 key informants and data were analyzed using descriptive method.

The research findings revealed that:

1. The relationship between farmers development in accordance with the philosophy of sufficiency economy and farmers development of the Kamphaeng Phet Land Reform Office in Thung Khok Wua Land Reform Zone, Nakhon Chum Sub-district, Mueang district, Kamphaeng Phet Province found that overall, positive relationships was in moderate. Moderation and land management had the highest correlations (X1, Y1 = 0.44), land management and immunity (X3, Y1 = 0.61) and the lowest correlations were immunity and land protection for agriculture (X3, Y4 = 0.13).

2. Guidelines for farmers development in accordance with the philosophy of the sufficiency economy of the Kamphaeng Phet Land Reform Office in Thung Khok Wua Land Reform Zone, Nakhon Chum Sub-district, Mueang District, Kamphaeng Phet Province found that in the aspect of land management that farmers must have a land area for cultivation and have enough water sources for agriculture. In the aspect of creating value of land, it was found that farmers must have crop rotation and plant vegetables for household consumption in their own land area. In the aspect of development of life quality of farmers, it was found that farmers must be able to be self-sufficient and Planning for production modifications.

Keywords: Farmers Development in Thung Khok Wua Land Reform Zone, The Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 320 ล้านไร่ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557) เป็นป่าสงวนแห่งชาติในความดูแลของกรมป่าไม้มากที่สุด ตามที่ดินเอกสารสิทธิ์ต่าง ๆ ในความดูแลของกรมที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และที่ดินราชพัสดุโดยกรมธนารักษ์ การถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนดที่ดินทั่วประเทศ “ที่ดิน” ถือว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่แต่ละคนมีไว้ครอบครอง โดยเฉพาะคนที่มีกำลังซื้อเพียงพอ มักซื้อที่ดินไว้เป็นทรัพย์สิน เป็นการสั่งสมความมั่งคั่ง โดยเฉพาะที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนดที่ดิน ณ. ปี พ.ศ. 2555 มีอยู่ทั้งหมดประมาณ 95 ล้านไร่ มีผู้ถือครองทั้งหมดประมาณ 15.9 ล้านราย โดยเกือบทั้งหมดเป็นการถือครองของบุคคลธรรมดาร้อยละ 98.7 ที่เหลือเป็นของนิติบุคคล (สยามรัฐ, 2561) ภาคการเกษตรของไทยตกอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลพื้นที่การเกษตร และจำนวนเกษตรกร พบว่าจำนวนเกษตรกรรายย่อยลดลง คนจนจากภาคเกษตรกรรมจนล้มละลาย และหันเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการพัฒนาประเทศ และการถดถอยของวิถีเกษตรกรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เกษตรกรไทยยังคงเผชิญปัญหาความยากจนอันเกิดจากความไม่เป็นธรรมทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปรากฏการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยในปัจจุบัน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับกระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เป็นที่ยอมรับกันว่าภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมาโดยตลอด ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรองรับอาชีพของประชากรส่วนมากไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของประเทศ ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลกเพื่อการบริโภค และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สร้างรายได้ปีละหลายแสนล้านบาท แม้นมีวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี 2540 ทำให้ทุกภาคการผลิตได้รับผลกระทบ แต่ภาคเกษตรก็ยังเป็นฐานการผลิตที่ช่วยกอบกู้ และบรรเทาวิกฤตเศรษฐกิจของชาติได้ ในปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมีจำนวนลดน้อยลงจนเหลือเพียงร้อยละ 40 และคาดการณ์ว่าในอนาคตอันใกล้จะเหลือเพียงร้อยละ 30 และอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรสูงขึ้น คือ มากกว่า 45 ปี เพราะขาดแรงงานในครัวเรือน ขาดการพัฒนาความรู้ และทักษะ ไม่มีการปรับปรุงพัฒนาการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเท่าที่ควร

พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในท้องที่อำเภอเมืองกำแพงเพชรให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2518 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดกำแพงเพชร จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2520 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชร โดยนายอารี อิงคะวณิช ดำรงตำแหน่ง ได้ดำเนินการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งแรกในที่สาธารณะประโยชน์ทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยการพัฒนาระบบแปลงเกษตรกรรม จัดที่ดินให้เกษตรกรเข้าทำกินครอบครัวละ 15 ไร่ โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมจังหวัดกำแพงเพชร

ได้จำแนกออกเป็นพื้นที่ ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สาธารณประโยชน์ ที่จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ ปัจจุบันจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรครบทั้ง 11 อำเภอ 73 ตำบล รวมพื้นที่ประกาศเขตประมาณ 2,091,956 ไร่ ส่วนในที่สาธารณประโยชน์ทุ่งคอกวัวมีเนื้อที่ปฏิรูปที่ดิน 5,994 ไร่ มีโรงสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 2 แห่ง คือ โรงสูบน้ำใต้ และโรงสูบน้ำเหนือ อยู่ในพื้นที่บ้านคลองแม่ลายเหนือหมู่ที่ 8 และบ้านทุ่งเศรษฐีหมู่ที่ 9 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จัดเป็นระบบแปลง แปลงละ 15 ไร่ ให้กับเกษตรกร จำนวน 400 ราย ปัจจัยที่มีผลต่อภาคการเกษตร คือ ครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ และการบริหารจัดการพัฒนาดิน และน้ำไม่เพียงพอ มีความรู้ต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่จบชั้นศึกษาภาคบังคับ รายได้น้อย แต่มีค่าใช้จ่ายสูง และราคาผลผลิตไม่จูงใจในการผลิต ผู้นำบางส่วนมีความรู้วิสัยทัศน์แคบ เพราะมีระดับการศึกษาต่ำ และส่วนใหญ่มีอายุมาก ขาดภาวการณ์เป็นผู้นำที่ดี และไม่เข้าถึงแหล่งความรู้ มีภาระงานมาก

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชร ได้นำผลจากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางเกษตรกรรม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างมั่นคงของเกษตรกรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัวทั้งหมด ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากเกษตรกรจำนวน 400 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) คำถามปลายเปิดนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางโดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 คน เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวก หรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Pearson Correlation (r) = 0.48**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านความพอประมาณกับด้านการจัดที่ดิน มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด (r = 0.64**) คู่ของด้านความพอประมาณกับด้านการมีภูมิคุ้มกัน มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r =0.64**) และคู่ของด้านการสร้างมูลค่าที่ทำกินกับด้านการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำสุด (r =-0.06)

2. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านการจัดที่ดิน คือ 1. เกษตรกรต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่ดินในการเพาะปลูกและมีแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร 2. เกษตรกรต้องมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดินอย่างเต็มที และจัดแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง 3. เกษตรกรต้องมีการวางแผนการเกษตรในพื้นที่ดินของตนเองว่าจะปลูกพืชชนิดใด ด้านการสร้างมูลค่าที่ทำกิน คือ 1. เกษตรกรต้องมีการเพาะปลูกพืช

หมุนเวียน และปลูกพืชผักไว้ เพื่อบริโภคในครัวเรือนในพื้นที่ดินของตนเอง 2. เกษตรกรต้องมีการใช้พื้นที่ดิน เพื่อเพาะปลูกพืชแบบผสมผสาน 3. เกษตรกรต้องมีการแปรรูปผลผลิตออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร คือ 1. เกษตรกรต้องสามารถพึงพาตนเองได้ และการวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิต 2. เกษตรกรต้องรู้จักประหยัด และอดออมต่อการดำเนินชีวิต และครอบครัวของตนเอง 3. เกษตรกรต้องลดการใช้สารเคมี และหันมาใช้สารชีวภาพแทน ด้านการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ 1. เกษตรกรต้องมีสิทธิ์ในพื้นที่ดินเพื่อทำการเกษตร และให้ตกทอดไปสู่บุตรหลาน 2. เกษตรกรต้องทำกินในพื้นที่ดิน และรักห่วงแหนไม่ขายพื้นที่ดินของตนเองให้แก่นายทุน 3. ต้องสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในพื้นที่ดิน เพื่อให้บุตรหลานได้มีพื้นที่ดินทำกิน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร **ด้านการจัดที่ดิน** สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัดชา โอทาศรี (2554) ได้ศึกษาวิจัย “การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย: กรณีศึกษาชาวนาจังหวัดลพบุรี” ผลการศึกษา พบว่า ชาวนาที่อยู่ในพื้นที่มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่เหมาะสมแก่การทำนา มีการสนับสนุนทางนโยบายการเกษตรของรัฐบาล แต่ชาวนาที่อยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทานมีจำนวนชาวนาลดลง เพราะไม่มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ รอเพียงน้ำฝนในการทำนาเท่านั้น ทำนาได้เพียงปีละครั้ง ต้นทุนการทำนาก็สูงขึ้น ยังประสบภัยธรรมชาติต่าง ๆ ทำให้ชาวนาที่อยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทานบางส่วนเปลี่ยนไปทำไร่อ้อยแทนการทำนา **ด้านการสร้างมูลค่าที่ทำกิน** สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิ่งศักดิ์ ไกรพินิจ, ธีระวัฒน์ จันทึก, พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การจัดการการเกษตรสมัยใหม่ของประเทศไทย” ผลการศึกษา พบว่า ปัจจุบันการผลิตภาคเกษตรต้องเพิ่มผลผลิตให้เป็นการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ ส่งผลให้มีการขยายพื้นที่การใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี และเพิ่มจำนวนแรงงาน ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สภาพปัจจัยการผลิตภาคเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การผลิตภาคเกษตรได้รับผลกระทบ ส่วนสภาพปัจจัยนอกภาคการเกษตร ทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงด้านการค้า และกฎหมาย เป็นปัจจัยสำคัญที่การผลิตภาคเกษตรรับรู้ และนำข้อมูลมา

ใช้ เพื่อวางแผนการผลิต และปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การจัดการผลิตภาคเกษตรตามแนวคิดเกษตรปราดเปรื่อง เพื่อวางแผนการผลิตที่คำนึงถึงปัจจัยการผลิตภาคเกษตร และปัจจัยนอกการผลิตภาคเกษตร ให้ความสำคัญกับข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยี และสารสนเทศ เพื่อใช้ตัดสินใจการวางแผนการผลิตภาคเกษตรเป็นแนวทางการผลิต เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอ ความต้องการมีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม และวริพัสย์ เจียมปัญญารัช (2560) ได้ทำการศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย: บทเรียนจากเกษตรกรรายย่อย” ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่มีการทำการเกษตรผสมผสานสนใจการทำการเกษตรระบบอินทรีย์มากกว่าการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เกษตรกรระบบเกษตรปลอดภัยไม่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นการเกษตรระบบอินทรีย์ได้ เนื่องจากสภาพแวดล้อม เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตรระบบอินทรีย์มีรายได้จากแหล่งอื่น นอกจากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว เช่น เงินออม เงินบำนาญ เป็นต้น และความคำนึงถึงด้านสุขภาพของผู้ผลิต และผู้บริโภคเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับชาติ และระดับนานาชาติเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อเกษตรกรในด้านของตลาด ระดับราคาของสินค้าอินทรีย์ที่สูงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรสนใจในการทำเกษตรระบบอินทรีย์ ดังนั้น นโยบายจากรัฐในด้านการให้ความรู้ในกระบวนการผลิต มาตรฐานสินค้าอินทรีย์ และตลาดของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญของเกษตรกร เพื่อความยั่งยืน **ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร** สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ บัวทุม (2556) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรสาขาจังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษา พบว่า 1. การทำการเกษตรเกษตรกรยังใช้สารเคมีเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูง พืชผลราคาต่ำ ปัจจุบันเกษตรกรยังยึดติดกับเครื่องมือสมัยใหม่ในการทำการเกษตรทำให้มีต้นทุนสูง 2. เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกพืชทางเกษตรชนิดเดียวกันทำให้พืชผลทางการเกษตรล้นตลาดราคาตกต่ำ 3. เกษตรกรส่วนมากจะเน้นการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าใช้เอง 4. เกษตรกรบางส่วนไม่พร้อม ที่จะปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5. เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันจึงเป็นเหตุให้ต่างคนต่างทำมาหากิน ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชลิต ศานติวรางคณา และดิเรก ธรรมารักษ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัย “คุณภาพชีวิตของเกษตรกร: กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ภาคกลาง” ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ และด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ไม่ทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่มีเงินเก็บออม มีภาระหนี้สิน และที่กู้ยืมถูกนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ด้านสุขภาพ ในแต่ละวันได้รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ มากที่สุด ด้าน

ความสามารถในการประกอบอาชีพ เคยได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรจากภาครัฐมากที่สุด ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เมื่อมีปัญหาสมาชิกในครอบครัวจะปรึกษาหารือกันมากที่สุด และด้านความสัมพันธ์ในชุมชน มีความพอใจกับการผูกมิตร หรือเข้ากับคนอื่น **และด้านการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม** สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ, เจด็จ คชฤทธ (2560) ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาการสร้างตัวแบบการจัดการที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน ตำบลพืชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนอาศัยการทำงานแบบรวมกลุ่มมีแกนนำ และคณะกรรมการดำเนินงานอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม สอดประสานกับนโยบายภาครัฐเปิดรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอก มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอน เริ่มจากร่วมกันก่อตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน แล้วขับเคลื่อนผ่านการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ผลักดันโครงการที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินจนสามารถจัดตั้งกองทุนที่ดิน และการรวบรวมสมาชิกจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถานจำกัด เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างยั่งยืนจากความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตทุ่งคอกวัวโมเดล ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 1. ด้านการจัดที่ดินที่ดิน คือ เกษตรกรต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่ดินในการเพาะปลูก และให้มีแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร เกษตรกรต้องมีจัดการวางแผนการเกษตรในพื้นที่ดินว่าควรเพาะปลูกพืชชนิดใดให้เหมาะสมกับพื้นที่ดินของตน เกษตรกรต้องปลูกพืชหมุนเวียนแบบผสมผสานในพื้นที่ดิน ทำตามเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรต้องรู้จักคิด รู้จักทำ ศึกษาพืชก่อนนำมาเพาะปลูกในพื้นที่ดินของตน เกษตรกรต้องปฏิบัติตามระเบียบของการจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว 2. ด้านการสร้างมูลค่าที่ทำกิน คือ เกษตรกรต้องใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดินของตน ให้ได้อย่างเต็มที่ เกษตรกรต้องทำการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ดินของตนเอง เกษตรกรต้องเพาะปลูกพืชแบบผสมผสาน ปลูกพืชผักไว้บริโภคในครัวเรือนในพื้นที่ดินของตนเกษตรกรต้องศึกษาการแปรรูปผลผลิตออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้เกษตรกรต้องทำการเกษตรแบบปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ 3. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร คือ เกษตรกรต้องได้รับการส่งเสริมให้ความรู้ทางด้านการเกษตรกรรม เกษตรกรต้องพึงพาตนเองได้ และรู้จักการวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิต เกษตรกรต้องรู้จักประหยัด และอดออมในการดำเนินชีวิตของเกษตรกร เกษตรกรต้องรับฟังข่าวสารสภาพดินฟ้า

อากาศว่าควรเพาะปลูกช่วงไหน และรู้จักนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการเกษตร เกษตรกรต้องลดการใช้สารเคมี และหันมาใช้สารชีวภาพแทน 4. ด้านการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ เกษตรกรต้องมีสิทธิ์ในพื้นที่ดิน และมีพอประมาณในการทำการเกษตร ตกทอดให้ไปสู่บุตรหลานของเกษตรกรได้มีพื้นที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จัดให้มีแหล่งเงินทุน เพื่อการพัฒนาส่งเสริมด้านการผลิตให้กับเกษตรกร เสริมสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในพื้นที่ดิน ควรออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินให้ถูกต้อง ด้วยการออกเป็นโฉนดที่ดินให้แก่เกษตรกร

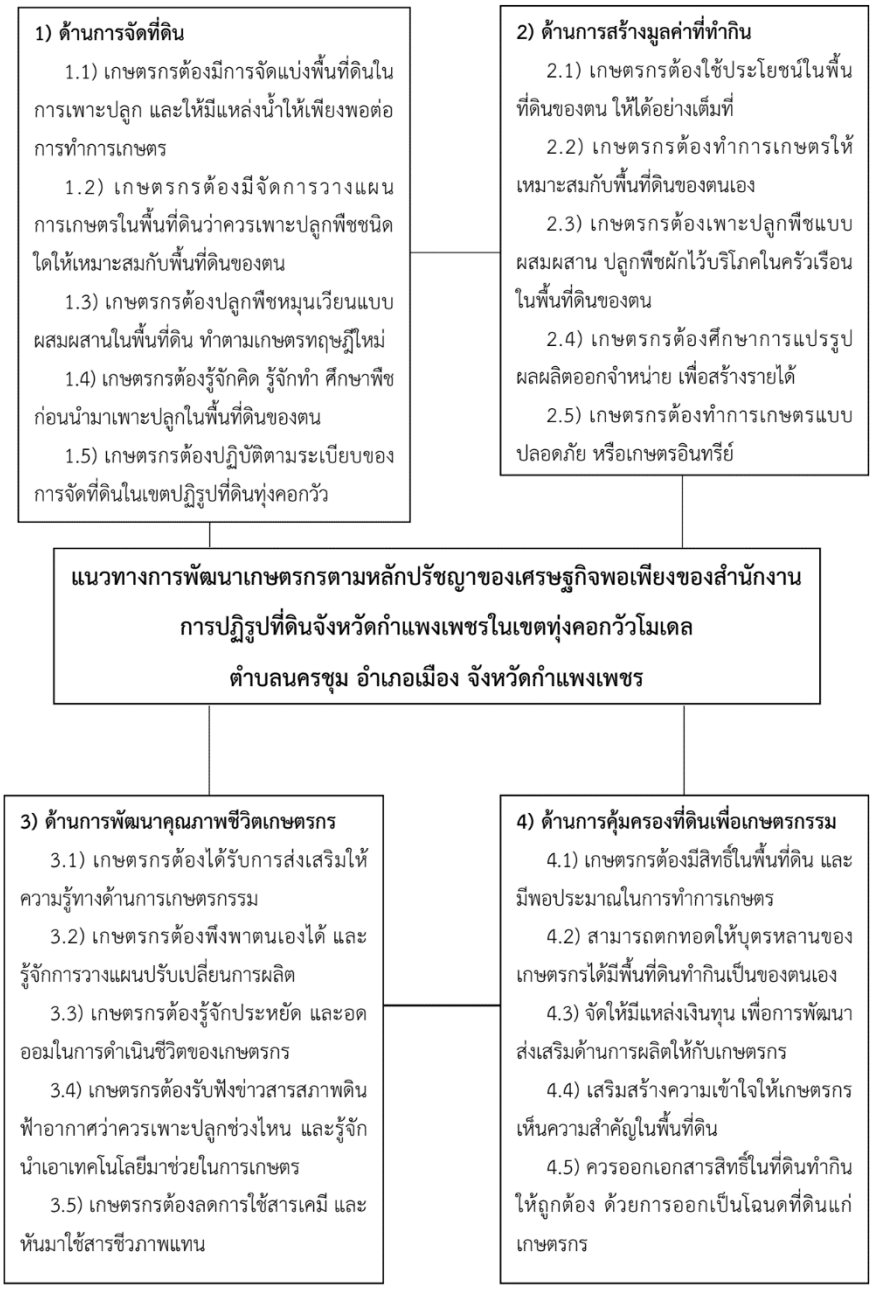

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกวัว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรให้เกษตรกรจัดแบ่งพื้นที่ดินในการเพาะปลูก และให้มีแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร
2. ควรให้เกษตรกรทำการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ดินของตนเอง
3. ควรให้เกษตรกรพึงพาตนเองได้ และรู้จักการวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิต
4. ควรเสริมสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในพื้นที่ดิน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ต้องให้เกษตรกรจัดแบ่งพื้นที่ดินในการเพาะปลูก และให้มีแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร
2. ต้องให้เกษตรกรทำการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ดินของตนเอง
3. ต้องให้เกษตรกรพึงพาตนเองได้ และรู้จักการวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิต
4. ต้องให้เกษตรกรสร้างความเข้าใจเห็นความสำคัญในพื้นที่ดิน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับกระทรวงศึกษาธิการ. *การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 2551*. (อัดสำเนา).

จารุวรรณ บัวทุม. (2556). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรสาขาจังหวัดพิจิตร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชลิต ศานติวรางคณา และดิเรก ธรรมารักษ์. (2558). คุณภาพชีวิตของเกษตรกร: กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ภาคกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 7(2).

ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ. เจด็จ คชฤทธ. (2560). ศึกษาการสร้างตัวแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ตำบลพืชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนา*, 12(2).

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2557). *สู่สังคมไทยเสมอหน้า.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

ยิ่งศักดิ์ ไกรพินิจ, ธีระวัฒน์ จันทึก, พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การจัดการการเกษตรสมัยใหม่ของประเทศไทย". *วารสารวิจัยและพัฒนา,* 12 (2).

วริพัสย์ เจียมปัญญารัช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย: บทเรียนจากเกษตรกรรายย่อย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20(1).

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดกำแพงเพชร. *เอกสารสำนักงาน 2561*. (อัดสำเนา).

สุพัดชา โอทาศรี. (2554). *การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย: กรณีศึกษาชาวนาจังหวัดลพบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.